VOJENSKÉ
ZDRAVOTNICKÉ LISTY

ROČNÍK XXVIII srpen 1959 srpen ČÍSLO 4

356.33:614.888

PRAPORNÍ OBVAZIŠTĚ, ORGANISACE JEHO ROZVINUTÍ A PŘÍPRAVA K PRÁCI

Plukovník PhMr. V. KRČMÁŘ, major MUDr. M. HASMAN, major MUDr. V. ŠEVČÍK,
major MUDr. J. KOČÍ, podplukovník MUDr. J. VAŇÁSEK
Katedra organisace a taktiky zdravotnické služby VLVDÚ JEvP

V současném systému léčebně odsunového zabezpečení vojsk zaujímá významné postavení praporní obvaziště. Jako článek vojskové zdravotnické služby, nejvíce předsunutý k vojskům, musí svojí činností vytvářet předpoklady, aby mohla být v léčebně odsunovém zabezpečení boje v dostatečném rozsahu uplatňována odsunová tendence, kterou si vynucuje charakter soudobých bojů a poměry na bojišti. Praporní obvaziště musí zajistit možnost odsunu převážné většiny raněných přímo a bez zdržování až na divisní obvaziště nebo do CHPPN 1. linie.

K tomuto svému poslání je praporní obvaziště připravováno novou organisací, která mu dává velitele-lékaře, dotuje ho výkonnou odsunovou technikou a rozšiřuje jeho zdravotnickomateriální výbavu natolik, aby bylo s to poskytovat lékařské život zachraňující výkony a připravovat raněné na přímý odsun k odborné nebo specialisované lékařské pomoci.

Svůj úkol však bude praporní obvaziště (dále jen PrO) plnit za složitých a značně měnlivých poměrů na bojišti. Uplatnit se za takových poměrů a úspěšně zvládat své úkoly bude moci PrO jen za předpokladu krajně účelného využívání všech vlastních prostředků a všech dostupných možností. Prvořadým rysem PrO musí být jeho mobilnost a schopnost práce za všech okolností.

Typická pro činnost PrO bude práce na krátkých zastávkách, za kterých bude nutno omezit časové ztráty, potřebné k přípravě zdravotnického materiálu a prostoru k ošetření, na minimum a prakticky ihned zahájit ošetřování raněných. Podle okolností, z nichž se především uplatní tempo pohybu vojsk, povětrnostní podmínky a možnost využití přirozených chráněných míst a prostorů v nejbližším okolí k práci obvaziště, bude PrO pracovat jednou pod širým nebem, využívat jen jednoduchého přístřešku na boku nebo na zádi svého vozidla, po druhé se bude rozvinovat dočasně v budovách nebo stávajících krytech a sklepeních.

Malý zdravotnický stan (dále jen ZS – 1) ve výbavě PrO umožňuje práci i za okolností, kdy místní zdroje neposkytnou žádné vhodné prostory k rozvinutí, při tom však povětrnostní vlivy nedovolí práci jen pod přístřeškem nebo pod širým nebem vůbec a na vybudování vhodného krytu nebude dostatek času ani prostředků.

Na řešení otázek spojených s rozvinováním PrO jsme se zaměřili z několika důvodů:

a) v současné době není ujednocen názor na způsob rozvinování PrO při jeho dnešní organisaci i úkolech. Tento názor je třeba upřesnit, aby byly jednotné podklady pro výuku i pro výcvik u vojsk,

b) je nezbytně třeba prověřovat a podle výsledků upravit materiální výbavu tohoto článku zdravotnické služby, hledat cesty k odstranění všech improvisací a nalézt prostředky, chybějící k rychlému, spolehlivému a úplnému splnění všech funkcí PrO.

Jsme si vědomi toho, že rozvinutí PrO v ZS – 1 nebude za války nejčastější způsob činnosti a že PrO bude častěji poskytovat pomoc za malých zastávek bez úplného rozvinování. Stanu jsme k rozvinutí použili proto, že za určitých okolností (prostory soustředění, delší zastávky za přesunu, shromaždiště zasažených ap.) rozvinutí v ZS – 1 přece jen přichází v úvahu, ale především proto, že stan představuje určitou kalkulační prostorovou jednotku, jejíž rozměry, využití a uspořádání jsou vodítkem i v těch případech, kdy se obvaziště nerozvinuje ve stanu, ale v místnostech budov, sklepeních nebo krytech. Pro přípravu a nácvik vojsk v mírové době, kdy nelze zpravidla využít při cvičeních prostoru v osadách, splňuje stan všechny předpoklady pro názorné přiblížení podmínek práce PrO na bojišti.

Cílem tohoto článku je informovat o způsobech rozvinování PrO, které z vlastních zkušeností považujeme za nejvýhodnější a o závěrech, které předkládáme k prodiskutování širšímu foru vojenských zdravotnických pracovníků.

1. Postup při rozvinování PrO ve stanu

PrO bude zpravidla rozvinovat: velitel-lékař, zdravotník, dva zdravotničtí instruktoři a dva sběrači raněných. Některé úkoly zastává i řidič nákladního auta PrO, i když jeho hlavní povinností zůstává běžná obsluha a údržba vozidla.

Rozdělení úkolů při rozvinování PrO:

a) velitel PrO – lékař řídí práci při rozvinování obvaziště, případně se hned po příjezdu na nové místo věnuje shromážděným nebo právě přivezeným raněným, vyšetřuje je a připravuje na ošetření. Zařizování obvaziště se fysicky neúčastní;

b) zdravotník, oba instruktoři i sběrači složí materiál z auta a staví stan;

c) řidič ukryje a maskuje nákladní auto PrO.

Po postavení stanu v nezbytném rozsahu:

a) zdravotník otevírá soupravy a ihned připravuje sterilisaci;

b) řidič provádí instalaci světelného zdroje a svítidel ve stanu;

c) sběrači umísťují kamna a jeden z nich rozdělá oheň;

d) ostatní dokončují postavení stanu a rozmísťují vnitřní zařízení obvaziště.

Je důležité, aby úkoly při stavění ZS – 1 a zařízení jeho vnitřku byly přesně rozděleny, jednotlivé dílčí úkony zkoordinovány a celá skupina pracovníků byla dobře sehrána. Získané návyky se plně uplatní nejen při rozvinování PrO ve stanu, ale i při rozvinování v dočasně využitých místnostech, krytech apod., kde je třeba času, jinak věnovaného postavení stanu, využít k úklidu místnosti, její hrubé úpravě, aby vyhovovala pro další činnost.

Podle našich zkušeností lze takto připravit PrO i v zimě k činnosti včetně osvětlení a vytopení stanu na 20—25° C za 20—25 minut ve dne a 30—35 minut v noci. V tuto dobu je obvaziště plně pohotové k práci za předpokladu, že si s sebou přivezlo sadu nástrojů už vysterilisovaných, takže zbývá jen vysterilisovat sadu druhou, použitou na předchozím místě práce PrO. Dalšími předpoklady jsou přivezení nezbytného množství vody (cca 10 l) a topiva. Časové úspory lze dosáhnout zjednodušením některých úkonů při stavbě ZS – 1 (např. stan lze zakotvit jen na 8 kolíků, není nutné přivazovat stěny stanu k patkám bočních podpěr), které jsou přípustné při krátkodobém využití stanu. Při delším pobytu musí být postupně doplněny v časových reservách. Z výcvikových důvodů nedoporučujeme upouštět od rozvinování vnitřní (hygienické) vložky ZS – 1. Spíše se při této příležitosti přimlouváme za zrevidování možností použití zlepšovacího námětu kapitána zdravotnické služby J. Petruse, který značně zjednodušuje rozvinování vnitřní vložky stanu a navíc ji plně chrání před znečištěním. Vložka je podle tohoto návrhu uložena ve zvláštním vaku, který se navléká na horní díl stožáru a rozepíná se až po postavení stanu (zevního potahu). Nepřijde tak vůbec ve styk se zemí a není znečišťována. Vypínání vložky je při tom snadné i rychlejší.

2. Vnitřní uspořádání pracoviště v ZS – 1 a rozčlenění personálu PrO

Zkoušeli jsme několik variant vnitřního uspořádání pracoviště v ZS – 1. Při všech jsme měli na zřeteli, že PrO jako každá etapa musí zvládnout tři základní funkce:

a) příjem a třídění raněných a nemocných,

b) jejich ošetření,

c) přípravu raněných na odsun a péči o ně až do odsunutí.

Je přirozené, že umístění všech prostorů potřebných k plnění těchto jednotlivých funkcí PrO do ZS – 1 je možné jen za předpokladu klidného a v celku malého provozu obvaziště (viz variantu II.). Daleko častěji bude práci PrO lépe vyhovovat takové vymezení prostorů k plnění jednotlivých funkcí, při němž bude přednostně ve stanu umísťován prostor pro ošetřování a poskytování zdravotnické pomoci lékařem a zdravotníkem. Prostor pro třídění a pro čekající na odsun bude volen operativně podle momentálních potřeb a konkrétní situace buď jen z části ve stanu, nebo úplně mimo stan (varianta I. a III.).

Po praktickém vyzkoušení a prověření považujeme za nejvhodnější následující způsoby rozvinutí PrO:

Varianta I.

Ve stanu je prostor pro třídění těžce raněných a jejich přípravu na ošetření A a prostor pro ošetřování raněných na nosítkách lékařem B a zdravotníkem C a chodících raněných zdravotnickým instruktorem D za dohledu lékaře.

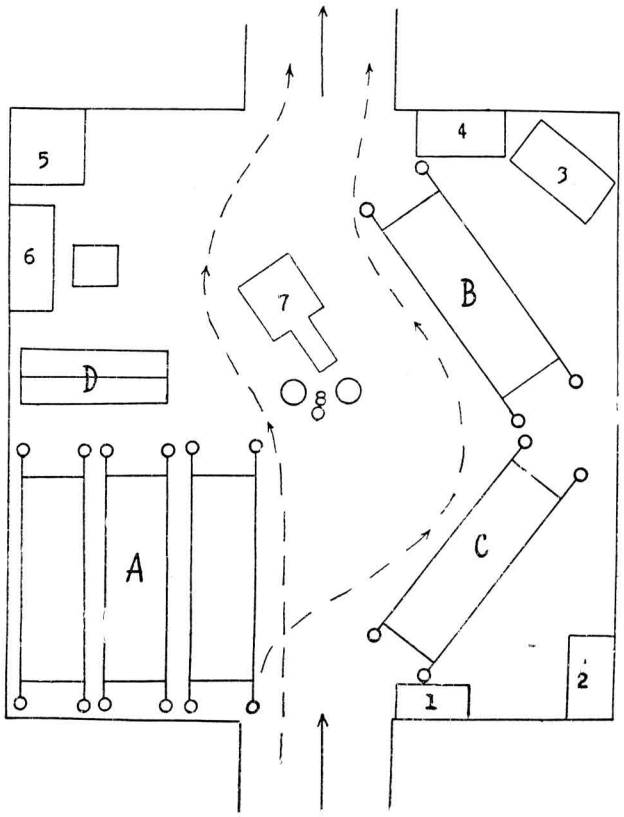

1 souprava B-2
2 souprava B-1
3 instrumentační stolek
4 souprava VB
6 stolek s obvazy dokumentací
7 kamna
8 umyvadla

Obr. 1

Místo pro třídění a přípravu raněných na ošetření je tak upraveno, aby na něm bylo možno uložit alespoň 3 raněné na nosítkách, což odpovídá kapacitě jednoho vozu GAZ 69. K raněným musí být přístup, aby je bylo možno vyšetřit a v potřebném rozsahu svléci, dát injekci ap.

V části B a C se umisťují nosítka na připravené podstavce. Lékař tu má po ruce potřebná léčiva, obvazy i nástroje (instrumentační stolek a souprava VB), zdravotník obvazy a dlahy (soupravy B-1 a B-2).

Pro ošetření chodících raněných je připravena lavice (D). Instruktor tu má připraveny obvazy, léčiva a nezbytné nástroje. Protože plní současně funkci zapisovatele (údaje diktuje lékař), má na stolku

potřebné dokumenty (zdravotnické průvodky, knihu ošetřených). Po ruce má dále vařič se sterilisátorem, který obsluhuje rovněž zdravotnický instruktor.

Chod práce při této variantě:

Jako třídicí hlídka pracuje zdravotnický instruktor, vykládání raněných a jejich transport v prostoru etapy zajišťují oba sběrači, řidič nákladního auta a řidič GAZu, který raněné přivezl. Ranění jsou zhruba roztříděni zdravotnickým instruktorem v blízkosti místa vyložení z vozidla. Lehce ranění, kteří nebudou na obvazišti ošetřeni, neprocházejí stanem a umístí se v blízkosti místa nakládání na divisní nebo plukovní transport, kterým odjíždějí po odsunutí všech těžce raněných. Ranění, u nichž je ošetření nezbytné (o čemž v nejasných případech rozhodne přivolaný lékař), jsou odesíláni do přijímací části stanu (A). Po ošetření jsou v prvním pořadí umísťováni v odsunových prostředcích, jedoucích na DO (PlO). Pro připravené k odsunu je třeba připravit alespoň přístřešek (z obalu stanu), aby byli chráněni před nepohodou v případě zdržení odsunového prostředku.

Zdravotnická průvodka se vyplňuje jen těm raněným, kteří jsou na praporním obvazišti ošetřeni. Ostatním bude vyplněna průvodka až na té zdravotnické etapě, na které jim bude poskytnuta lékařská pomoc. V důsledku toho se vyplňuje průvodka podle diktátu lékaře nebo zdravotníka až při ošetřování raněného. Místo pro instruktora provádějícího dokumentaci není tedy vázáno na blízkost vchodu do stanu, jak tomu bylo při staré organisaci PlO.

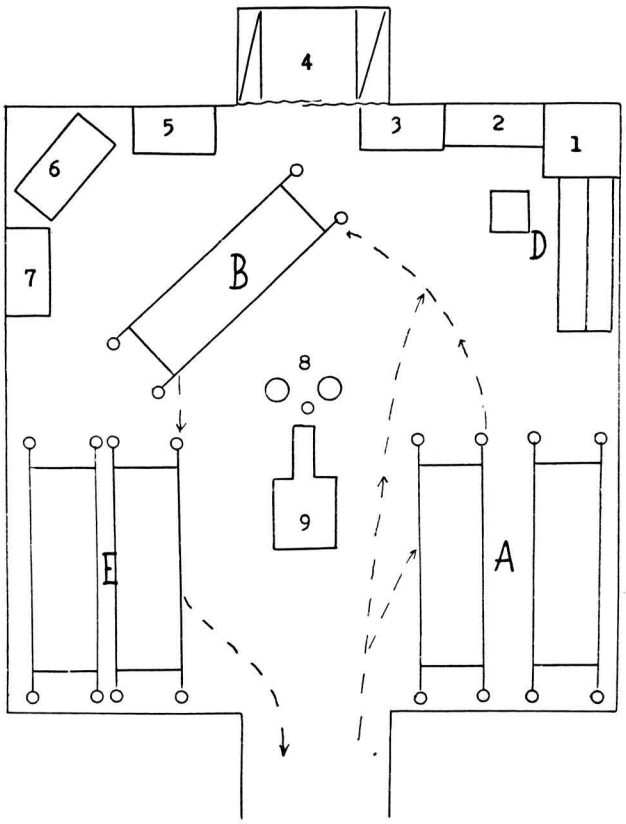

1 sterilisace
2 stolek s obvazy a dokumentací
3 souprava B-2
4 uskladněný materiál
5 souprava B-1
6 instrumentační stolek
7 souprava VB
8 umyvadla
9 kamna

Obr. 2

Tato organisace rozvinutí a práce dovolí maximální výkonnost PrO. Stačí pro průměrné ztráty praporu při rovnoměrně probíhajících přísunech a odsunech. Zvýšení ztrát a jejich nárazovost se projeví v narůstání počtu raněných, čekajících na ošetření. Váznoucí odsuny do týlu znamenají narůstání počtu raněných, připravených k odsunu. I za této situace je však možno práci obvaziště řídit organisovaně a s účelným vypětím sil a využitím všech prostředků.

Varianta II.

Ve stanu je prostor k plnění všech základních funkcí PrO. Příjem, vyšetření a třídění A, ošetření raněných na nosítkách B, chodících raněných D a část odsunová E.

Jeden vchod stanu je uzavřen a využit pro uskladnění materiálu. Rozdělení personálu na jednotlivá pracoviště je obdobné jako u předchozí varianty.

Tato koncepce je vhodná v případech, kdy je možné očekávat minimální ztráty, na které stačí kapacita přijímací – třídicí i odsunové části. V personálním obsazení je možno nalézt reservy, které mohou plnit jiné úkoly mimo prostor PrO. Celkové pojetí vyhovuje způsobu rozvinutí PrO pro zabezpečení jednotky v prostoru soustředění, kdy musí PrO uvolnit část svého personálu na činnost v terénu (zdravotnický výcvik, hygienicko-epidemiologický průzkum, organisace koupání mužstva, zdravotnicko-osvětová činnost apod.).

Varianta III.

Stanu je ze 3/4 kapacity využito jako prostoru pro ošetřování, obdobně jako u varianty I. Zbývající prostor zaujímá část odsunová A pro umístění těžce raněných, které je třeba mít pod dohledem až do doby jejich odsunu.

Pro tento způsob rozvinování se rozhodne velitel PrO zpravidla v situaci, kdy se obvaziště přemístí k většímu hnízdu raněných, soustředěných před příchodem PrO a umístěných v budově, krytu apod. Jejich vyšetření a třídění bude provedeno přímo v hnízdu, takže stanu může být využito jen k poskytování vlastní pomoci a k umístění těžce raněných do jejich odsunu.

Závěr ke způsobům rozvinutí:

Předložené varianty rozvinutí PrO uvádíme po bedlivém prověření celé řady možností, které jsme postupně prakticky vyhodnocovali z hlediska účelného rozmístění, praktického využití celé kapacity stanu a požadavků provozních. Za nejvhodnější a v praxi nejčastěji využitelnou pro zabezpečení jednotky v boji považujeme variantu I.

Možnosti využití sil a prostředků PrO jsou při ní maximální. Lze od ní očekávat schopnost organisované činnosti i za situací, kdy budou ztráty praporu svým počtem na hranicích možností zvládnutí silami jednoho PrO, nebo budou tyto hranice i překračovat. Je reálné takovou situaci očekávat při účasti na likvidaci ohniska napadení ZHN, kdy bude PrO fungovat jako shromaždiště zasažených. Rozsah poskytované zdravotnické pomoci bude za takových okolností krajně zúžen, takže PrO svoji ošetřovatelskou funkci snáze zvládne, ovšem rozroste se značně jeho úloha třídicího střediska a organisačního centra odsunů

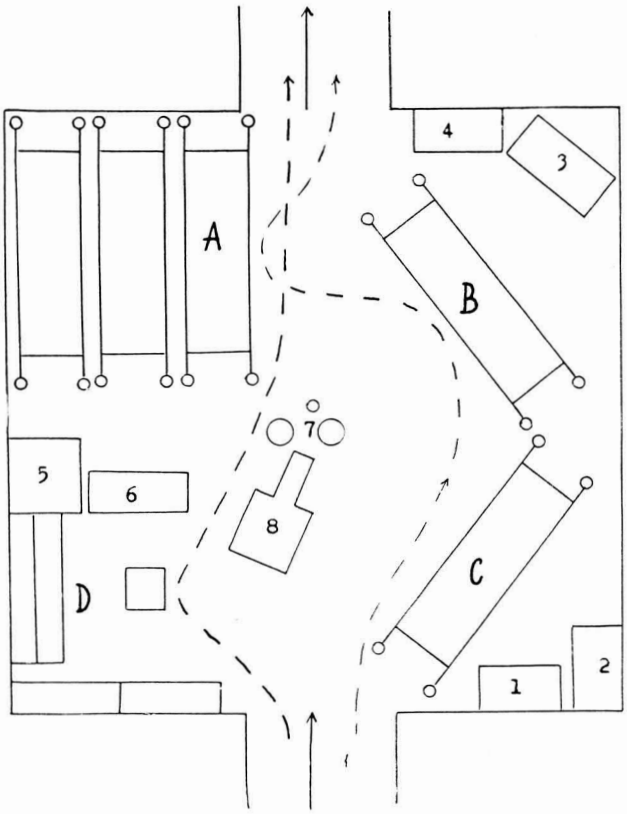

1 souprava B-1
2 souprava B-2
3 instrumentační stolek
4 souprava VB
5 sterilisace
6 stolek s obvazy a dokumentací
7 umyvadla
8 kamna

Obr. 3

zasažených. Shora uvedené uspořádání PrO a rozčlenění jeho personálu bude pak tvořit jádro celého shromaždiště zasažených, jehož celkové rozložení lze znázornit: viz obr. 4.

3. K jednotlivým součástem výbavy a zařízení PrO

K rozvinutí a zařízení PrO jsme použili tabulkami dané výbavy zdravotnického a zdravotnicko-hospodářského materiálu a náležitost doplnili nebo nahradili předměty, které jsou pro činnost obvaziště nezbytné a podle našeho názoru v náležitosti chybějí. Ukázce chodu práce byli přítomni pracovníci základních vojenskozdravotnických oborů, které jsme konsultovali. Závěry z této ukázky shrnujeme:

a) k soupravám:

– souprava VB: její obsah navrhujeme prověřit a doplnit. Rozšíření se týká řady nepostradatelných předmětů, např. kartáčky na ruce a nástroje, ručníky, mýdlo, odkládací misky, rozšíření počtu injekčních stříkaček, pryžové hadičky, zásoba petroleje pro vařič, líh, natr. carbon. cryst. pro sterilisátor. Místo plášťů lékařských vyzkoušet rukávce z PVC a zástěry. Ze soupravy odstranit nepotřebné předměty, jako jsou lékárnické váhy, třecí miska ap.

– souprava B – 1: rychlému rozložení obvazového materiálu na několik pracovišť v době rozvinování dobře vyhovují vyjímací vložky v bedně, naplněné jednotlivými druhy obvazů.

b) k zařízení:

vzhledem k časově velmi omezeným lhůtám nejnižších zdravotnických etap při bojovém poplachu nelze se podle našeho názoru nadále spokojovat s tím, že základní nábytek je nutno improvisovat. PrO a PlO pak sebou vozí značné množství neskladného a málo vhodného zařízení. PrO má mít ve výbavě základní součásti nábytkového zařízení, které lze jen s obtížemi improvisovat: 2 skládací podstavce pod nosítka, 2 skládací stolky, 1 skládací lavici, 1 sedačku. Kapacita stanu v části přijímací – třídicí nebo v části odsunové, resp. v obou, se značně zvýší při použití stojanů, které dovolují uložit několik nosítek nad sebou. S výhodou jsme použili v každé z těchto částí poloviny konsolového zařízení DRNA pro 3 nosítka nad sebou.

c) k ostatní výbavě:

– za nepostradatelné považujeme 2 umyvadla, 2 kbelíky, pryžový vak na 12 l vody, várnici, v jejíž vložce lze vařit čaj.

– osvětlení stanu 2 vozovými petrolejovými lampami je nedostatečné a splňuje úkol jen nouzového osvětlení a prozatímního osvětlení při rozvinování obvaziště. U každé z nich lze ve vzdálenosti 50 cm v místě největší svítivosti naměřit hodnoty 10—15 luxů, při vzdálenosti 1 m 2 luxy – tedy osvětlení naprosto nedostačující. Zkoušeli jsme osvětlovací soupravu AOS – 6 s 12 V akumulátorovým zdrojem. Při současném osvětlení 3 hlavních pracovišť ve stanu 15W žárovkami na každém z nich byly naměřeny hodnoty 15—30 luxů při vzdálenosti 1,30 m nad nosítky nebo stolkem. Navrhujeme, aby tato souprava, doplněná kobalt-niklovým akumulátorem a nabíjecím zařízením, se stala tabulkovou náležitostí PrO a PlO.

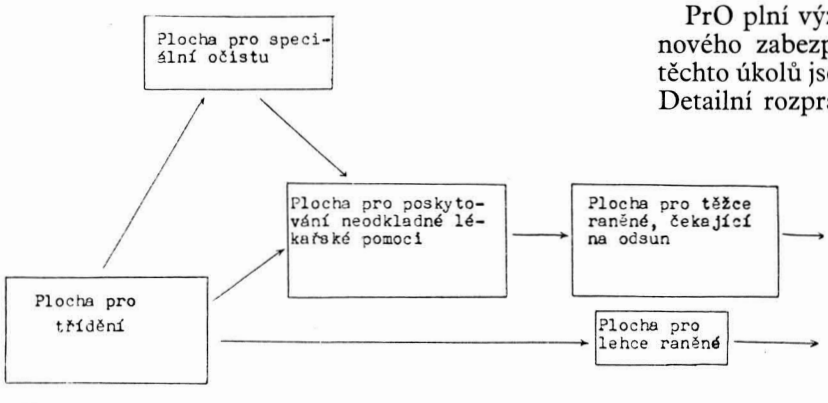

Obr. 4. Schéma uspořádání plochy shromaždiště zasažených vytvořené z PrO

Závěr

PrO plní významný úkol v systému léčebně odsunového zabezpečení. Jeho úkoly a způsoby plnění těchto úkolů jsou dnes všeobecně známy jen rámcově. Detailní rozpracování těchto úkolů i způsobů jejich plnění patří k důležitým úkolům, zajišťujícím bojovou pohotovost zdravotnické služby.

Tento článek má přispět k ujasnění a ujednocení názorů na rozvinování PrO a pomoci urychlit jeho dnešní formování a praktické uskutečňování vojsky. Článek se nezabývá otázkami vyplývajícími z problematiky činnosti PrO za malých zastávek (při práci z chodu).